

Waldemar Chrostowski

"Terra Mariana : religiski zinātniks
žurnāls", nr 2 (43), Riga 2011 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 82/3, 221-225

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

zwłaszcza w dziedzinie seksualnej”. Jest oczywiste, że konieczne są nowe formy apostołatu, zwłaszcza wśród młodzieży (s. 108).

W ewentualnym nowym wydaniu opracowania ks. Grzywaczewskiego należałoby sprostować informacje dotyczące wydziałów teologii na uniwersytetach państwowych w Polsce. We Wrocławiu istnieje Papieski Wydział Teologiczny, nie ma natomiast wydziału teologii na Uniwersytecie Wrocławskim. W Tarnowie istnieje Wydział Teologiczny wchodzący w skład Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, który nie jest uniwersytetem państwowym (na uniwersytecie tym istnieją dwa wydziały teologii katolickiej!). Na Uniwersytecie w Białymstoku istnieje Katedra Teologii Katolickiej, ale nie ma tam wydziału teologicznego.

Oceniając całościowo, opracowanie ks. dr. hab. Józefa Grzywaczewskiego jest bardzo wartościowe, zawiera interesujące informacje o polskim katolicyzmie na przestrzeni tysiąclecia dziejów Polski. Powinno znaleźć się w licznych księgarniach na zachodzie Europy, a w wersji polskiej być dostępnym także dla czytelników w Polsce oraz na Białorusi i Ukrainie. Dobrze byłoby udostępnić je także naszym sąsiadom ze Wschodu: Białorusinom, Ukraincom, Rosjanom, tłumacząc je na ich języki.

ks. Roman Bartnicki, Warszawa

„Terra Mariana”. Reliģiski zinātnisks žurnāls – „Terra Mariana”. Journal of theology, philosophy and religious sciences Nr. 2(43), Edition of Riga Theological Institute & Riga Higher Institute of Religious Sciences, Pontifical University and Riga Roman Catholic Seminary, Riga 2011, ss. 166.

Rozpad Związku Radzieckiego i odzyskanie niepodległości przez narody siłą podporządkowane w minionych dziesięcioleciach władzy komunistycznej skutkują ogromnymi przeobrażeniami w zakresie życia religijnego i teologicznego. Dotyczy to wszystkich państw postsowieckich, a więc również państw bałtyckich. Republika Łotewska, położona między Estonią a Litwą, z powierzchnią prawie pięć razy mniejszą i liczbą ludności ponad piętnastokrotnie mniejszą od Polski, nie jest wyjątkiem. Zamieszkiwana przez Łotyszy (nieco ponad 50% mieszkańców kraju), których mocno dotknęły eksterminacyjne represje stalinowskie, a także Rosjan (33,8%), Białorusinów (4,3%), Polaków (2,3%) i Litwinów (1,3%), stanowi wielce zróżnicowaną mozaikę etniczną, kulturową, językową i religijną. W ostatnich latach, po wstąpieniu do Unii Europejskiej,

z Łotwy wyemigrowało około pół miliona mieszkańców, co nie pozostało bez wpływu na jej sytuację etniczną i religijną.

Łotysze zamieszkujący tereny Łotwy, określane do połowy XVI w. jako Inflanty, byli – i pod pewnymi względami pozostają nadal – związani z kulturą niemiecką, nawet, gdy ich kraj był częścią imperium rosyjskiego, zaś od 1940 r. został włączony w skład ZSRR. Po proklamowaniu w 1990 r. niepodległości zaczęło, nie bez trudności, odżywać i rozwijać się życie religijne. Przybliżone szacunki podają, że aktualnie ponad pół miliona mieszkańców Łotwy deklaruje się jako protestanci, nieco mniej jako katolicy i jeszcze mniej jako prawosławni, natomiast około pół miliona pozostałych to osoby religijnie obojętne. Co się tyczy katolików, ogromne znaczenie miała wizyta Jana Pawła II w Łotwie (8-10 IX 1993), podczas której Ojciec Święty przebywał w Rydze i w sanktuarium maryjnym w Agłonie.

Sposobności do poznania Łotwy i tamtejszego życia religijnego dostarczyło mi zaproszenie do wygłoszenia w roku akademickim 2012/2013 wykładów z zakresu biblistyki Starego Testamentu w Ryskim Wyższym Instytucie Wiedzy Religijnej (Rigas Augstākā reliģijas zinātņu institūta [RARZI] – The Riga Higher Institute of Religious Sciences), afiliowanym do Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie. Zaraz po przybyciu do Rygi gospodarze podarowali nowo wydany rocznik opatrzony tytułem „Terra Mariana”, stanowiący rezultat wspólnego przedsięwzięcia trzech siostrzanych placówek naukowych – Ryskiego Instytutu Teologicznego i Wyższego Seminarium Duchownego oraz Ryskiego Wyższego Instytutu Wiedzy Religijnej. Periodyk, wydawany od 2010 r., stanowi kontynuację magazynu religijno-edukacyjnego „Ejiet un māciet” („Idź i nauczaj”), z tego wynika jego podwójna numeracja: bieżąca i retrospektywna. Czasopismo ma być forum uprzystępniania w języku łotewskim i w innych językach myśli oraz osiągnięć łotewskich i zagranicznych wykładowców i studentów w zakresie wiedzy teologicznej, filozoficznej i religijnej, zwłaszcza psychologii i pedagogiki religii, a także ekumenizmu i dialogu międzyreligijnego.

Tematyczny numer wydany w 2011 r. stanowi pokłosie Roku Kapłaństwa, który w latach 2009-2010 był przeżywany w Kościele katolickim. W ramach uroczystych obchodów odbyła się, pod patronatem abp. Zbigniewa Stankiewicza, metropolity Rygi, ekumeniczna konferencja teologiczna pod hasłem „W imieniu Chrystusa spełniamy posłannictwo jakby Boga samego, który przez nas udziela napomnień» (2Kor 5,20)”. Dobrze widać, że środowisko intelektualne łotewskich chrześcijan wyszło w ten sposób naprzeciw nauczaniu Jana Pawła II i Benedykta XVI, wdrażając je w konkretną praktykę pastoralną.

Numer, w którym wszystkie teksty zostały zamieszczone w języku łotewskim, otwiera wprowadzenie (s. 11-18). Napisał je Pauls K ļ a v i ņ š, rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Rydze i redaktor naczelny „Terra Mariana”, przedstawiając główne cele oraz przebieg i uczestników konferencji. Krótkie uwagi wstępne zamieścili abp Zbigniew S t a n k i e w i c z (s. 19-20) i Luigi B o n a c i, nuncjusz apostolski w krajach bałtyckich (s. 21-22), zaś po nich następuje tekst *Życie św. proboszcza z Ars J. M. Vianneya*, którego autorem jest Edijs S i l ē v i č s, student Ryskiego Instytutu Teologicznego (s. 23-25).

Trzon numeru (s. 27-89) stanowi sześć artykułów. Autor pierwszego, Pauls K ļ a v i ņ š, specjalista w dziedzinie teologii dogmatycznej, podejmuje temat *Kardynał Ratzinger o niektórych biblijnych aspektach kapłaństwa* (s. 27-36). Opierając się na dwóch tekstach kard. J. Ratzingera, opublikowanych w 1969 i 1990 r., eksponuje się aspekt ciągłości i wypełnienia w relacji między Starym i Nowym Testamentem w odniesieniu do kultu i kapłaństwa oraz wyprowadza się wnioski teologiczne wynikające z analizy Rz 3,25 i 12,1 odnośnie do więzi między posłannictwem kapłańskim i krzyżem, w czym szczególna rola przypada w udziale kapłanom ustanowionym i wspomaganym przez sakrament kapłaństwa mocą samego Chrystusa.

Laila Č a k a r e, doktorantka teologii na Uniwersytecie Łotewskim, wykładowca Starego Testamentu i biblijnego języka hebrajskiego w Akademii Luterskiej, tłumaczka i redaktorka tekstu Starego Testamentu w Łotewskim Towarzystwie Biblijnym, autorka literatury o profilu duchowym przeznaczonej dla dzieci, napisała artykuł *Modele kapłaństwa w Starym Testamencie* (s. 39-46). Otrzymujemy w nim zarys trzech zasadniczych modeli: 1. urzędowe kapłaństwo lewickie, obejmujące urząd najwyższego kapłana, zastrzeżone dla synów Aarona oraz ich potomków; 2. kapłaństwo w okresie patriarchów biblijnego Izraela, kiedy to ojciec, jako głowa rodziny, spełniał funkcję kapłana; 3. kapłaństwo ponadczasowe, jak kapłaństwo Melchizedeka, będące modelem bądź typem kapłaństwa Jezusa Chrystusa. Kilka tekstów starotestamentowych wskazuje, że zapowiadany Mesjasz/Chrystus będzie nie tylko królem, lecz i kapłanem, który powierzy Kościołowi „królewskie kapłaństwo” (2P 2,9), a jego integralny składnik stanowi głoszenie Ewangelii.

Rozumienie funkcji i służby w Listach św. Pawła Apostoła – taki tytuł nosi artykuł, którego autorem jest Ralfs K o k i n s, wykładowca Nowego Testamentu i dziekan Wydziału Teologii na Uniwersytecie Łotewskim (s. 49-58). Wzorem działalności i posługi jest dla Pawła sam Chrystus i dlatego również Kościół, jako Ciało Chrystusa, nie może się wpisywać jedynie w czysto ziemskie ramy i uwarunkowania. O ile świat eksponuje siłę i władzę, o tyle Kościół powinien być egzemplifikacją wzajemnego szacunku i pokory. Dlatego w listach Pawła

nie ma ustalonych pozycji hierarchicznych, lecz zaleca się posługiwanie stosownie do charyzmatycznych darów Ducha. Jest to zarazem wzór dla współczesnego Kościoła, który powinien skutecznie pomagać ludziom odnajdywać drogę do Chrystusa.

Ilmārs H i r š s, wykładowca teologii biblijnej w Łotewskiej Akademii Chrześcijańskiej, autor *Grecko-łotewskiego słownika Nowego Testamentu* (Ryga 2007) i *Słownika pojęć religijnych* (Ryga 2008), napisał tekst *Kościół jako kapłaństwo w Pierwszym Liście Piotra* (s. 61-67). Bazując na 1P 2,4-10, gdzie Kościół jest opisywany przy użyciu starotestamentowej terminologii kultycznej, autor objaśnia koncepcję eklezjologiczną łączącą obrazy „duchowej świątyni” i „świętego kapłaństwa”. Sednem kapłaństwa jest świętość, z czego wynika potrzeba składania „duchowych ofiar”.

Baiba B r ū d e r e, absolwentka studiów rzymskich i adiunkt w Ryskim Wyższym Instytucie Nauk Religijnych, wykładowca teologii dogmatycznej, duchowości i metodologii, opublikowała artykuł „*Czuję w sobie powołanie kapłańskie*” (*MS B, 4V*). *Święta Teresa od Dzieciątka Jezus: tęsknota za kapłaństwem* (s. 69-84). Autorka bilansuje najważniejsze tezy obronionej w 2005 r. na rzymskim Lateranum rozprawy doktorskiej, uhonorowanej prestiżową nagrodą Ambasady Francji przy Stolicy Apostolskiej. Na rok przed śmiercią św. Teresa wyraziła gorące pragnienie kapłaństwa, co, z jednej strony, wzbudziło zdziwienie i konsternację, natomiast z drugiej skłoniło do postawienia pytania, czy Chrystus nie obdarzył jej tym darem. Pierwsza część artykułu prezentuje różnorodne interpretacje niezwykłego pragnienia, wypracowane przez teologów katolickich z różnych stron świata, natomiast druga sugeruje, że św. Teresa od Dzieciątka Jezus w doskonały sposób osiągnęła to, czego tak żarliwie pragnęła.

W ostatnim artykule ks. Andrēass G e š v i n d s podejmuje krótko (s. 87-89) temat *Matka Teresa na temat kapłaństwa. Profetyczne przesłanie dla Kościoła dzisiaj i w przyszłości*. Tym razem brakuje streszczenia w języku angielskim, ale z łotewskiego tekstu wynika, że autor eksponuje trzy wątki: kapłan jako drugi Chrystus, Eucharystia i pośrednictwo Maryi.

Druga część rocznika (s. 91-150) zawiera dwa ważne dokumenty – z okresu pontyfikatu Jana Pawła II – watykańskiej Kongregacji ds. Duchowieństwa opublikowane w języku łotewskim, a mianowicie *Kapłan w trzecim tysiącleciu chrześcijaństwa. Nauczyciel Słowa, szafarz sakramentów i przywódca wspólnoty* (19 III 1999) oraz *Instrukcję dla kapłana, pasterza i przywódcy wspólnoty parafialnej* (4 VIII 2002).

Część trzecia (s. 151-166) nosi tytuł *Kronika akademicka*. Znajdujemy tu najpierw (s. 151-152) omówienie I Łotewskiej Konferencji na temat roli kobiet w Kościele (Valdis L a b i n s k i s) oraz prezentację (Stella J u r g e n a) Dni

RECENZJE

Studentów Katolickich i konferencji naukowych odbytych w latach 2010 i 2011 (s. 153-161) i konferencji „Jan Paweł II – herold nowego świata” (s. 163-166).

Co się tyczy ryzykier konferencji na temat kapłaństwa, na wysokie uznanie zasługuje jej zwartość merytoryczna i dobry poziom akademicki. Teologia łotewska wciąż znajduje się na początku drogi, lecz tamtejsi teologowie owocnie przyswajają sobie i uprzystępniają wiernym rezultaty zagranicznej refleksji naukowej. Potwierdzają to dodane na końcu każdego artykułu noty bibliograficzne. Nie bez znaczenia jest fakt, że w konferencji uczestniczyli chrześcijanie różnych wyznań, przy czym czynnie – katolicy i protestanci. Wszystkie wystąpienia były bardzo skondensowane, trafnie podkreślając to, co najważniejsze.

Gdy chodzi o ocenę omawianego rocznika, należy wyrazić ogromne zadowolenie, że inicjatywa jego wydawania się powiodła. Na osobne podkreślenie zasługuje fakt, że zamieszcza się w nim teksty w języku łotewskim, w którym istnieje pilna potrzeba wypracowania odpowiedniej terminologii religijnej i teologicznej. W kilkudziesięcioletnim okresie przymusowej sowietyzacji język łotewski nie mógł się należycie rozwijać, co wyjątkowo dotkliwie dotyczyło sfery religijnej. W nowych warunkach pozostaje więc bardzo wiele do zrobienia, konieczne jest też posiłkowanie się publikacjami w innych językach. Nic dziwnego, że tamtejsi teologowie obficie korzystają również z książek i czasopism polskojęzycznych, dzięki którym do języka łotewskiego przenikają terminy przejęte z naszego języka. Ewenementem jest wysoki poziom edytorski i graficzny czasopisma, wzmocniony dzięki starannie dobranym ilustracjom. Nie ustępuje on w niczym najbardziej renomowanemu periodykom wydawanym nie tylko w Polsce, lecz i na Zachodzie.

Na razie teologowie łotewscy uczą się od innych. Jednak jeżeli w tak szybkim tempie będą nadrabiać wieloletnie zaległości i zaszłości, przyjdzie – i to zapewne już niedługo – czas, że będziemy z wielkim pożytkiem odwoływać się również do ich dorobku.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa